

Vinger aan de pols van werkend Nederland

De Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) is het grootste periodieke onderzoek in Nederland naar de arbeidssituatie van werknemers. De NEA maakt deel uit van het Meerjarenprogramma Innovatie van Arbeid (2007-2010) van TNO. TNO en CBS voeren de NEA uit in samenwerking met het Ministerie van SZW. Het doel van de NEA is om tegemoet te komen aan de informatiebehoefte op het gebied van arbeid in Nederland. Deze behoefte bestaat bij de overheid, werkgeversorganisaties, vakbonden, bedrijven en instellingen.

INHOUDSOPGAVE

Tien highlights uit de NEA 2008	2
<hr/>	
1. Werktijd en overwerk	3
2. Flexibele contractvormen	4
3. Werkdruk en autonomie in het werk	5
4. Intimidatie en lichamelijk geweld op het werk	6
5. Verzuim en werkgebondenheid van verzuim	7
6. Dóór willen werken tot en na het 65e levensjaar	7
7. Maatregelen om de arbeidsomstandigheden te verbeteren	8
8. Reorganisaties, baanonzekerheid en ander werk zoeken	9
9. Thuiswerk, telewerk en vermindering van de reistijd	10
10. Arbeidsvoorwaarden en salaris	11
<hr/>	
Verdeling van de NEA 2008 respondenten naar beroep en sector	12
<hr/>	
Vragenlijst	13
<hr/>	
Resultaten in tabelvorm	21
<hr/>	

Tien highlights uit de NEA 2008

De NEA volgt trends in vele arbeidsrisico's, effecten van die risico's en maatregelen die werkgevers treffen. Deze brochure belicht tien thema's uit de NEA 2008. In deze brochure is ook de NEA-vragenlijst opgenomen en wordt een overzichtstabel gepresenteerd met de antwoorden op alle vragen uit de vragenlijst, uitgesplitst naar geslacht, leeftijd en sector.

Het NEA-onderzoek

De NEA is voor het eerst in 2003 uitgevoerd en wordt vanaf 2005 ieder jaar gehouden. De steekproef van de NEA wordt door het CBS uit de Polisadministratie getrokken, een bestand met daarin gegevens van alle Nederlandse werknemers. De werknemers krijgen de vragenlijst op hun huisadres gestuurd en kunnen de ingevulde lijst per post retourneren aan TNO. De lijst kan ook via internet ingevuld worden. In 2008 is de respons 22.025 werknemers. Het CBS voert vervolgens een weging uit zodat de NEA-gegevens beschouwd kunnen worden als representatief voor de Nederlandse werknemerspopulatie. Het CBS biedt tevens de mogelijkheid om de NEA-gegevens te koppelen aan andere databronnen uit het Sociaal Statistisch Bestand. Meer informatie hierover is te vinden op www.cbs.nl/cvb. Meer details over de werkwijze van het NEA-onderzoek zijn te vinden in het rapport "NEA 2008; Methodologie en globale resultaten" dat is te downloaden van de website www.tno.nl/nea.

Mogelijkheden met de NEA

De jaarlijkse uitvoering van de NEA maakt het mogelijk om trends in de tijd weer te geven. Doordat de NEA informatie bevat over de blootstelling van werknemers aan verschillende arbeidsrisico's, is de NEA tevens goed in staat om risicogroepen te identificeren. De NEA-gegevens worden ook gebruikt voor het analyseren van de samenhang tussen verschillende aspecten van arbeidsomstandigheden, arbeidsinhoud, arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden. De resultaten worden benut door de overheid, werkgeversorganisaties, vakbonden, bedrijven en instellingen om de kwaliteit van de arbeid in Nederland te verbeteren. De omvang van de NEA maakt het mogelijk om de arbeidssituatie te beschrijven voor een specifiek beroep of voor een specifieke branche. Op basis van de NEA kunnen betrouwbare uitspraken worden gedaan over meer dan 40 beroepen en meer dan 100 branches. Hierdoor leent de NEA zich uitstekend voor gebruik als referentiebestand of benchmarkinstrument.

NEA-cohortonderzoek

Een nieuw element van de NEA is dat de respondenten uit 2007 opnieuw zijn benaderd in 2008. Dit vervolgonderzoek is uitgevoerd naast de reguliere NEA 2008 en heeft geleid tot een respons van 10.532 personen. Het NEA-cohortonderzoek behoort daarmee tot

de grootste longitudinale arbeidsonderzoeken ter wereld. Het biedt uitgebreide mogelijkheden om kennis te ontwikkelen over de samenhang tussen de verschillende aspecten van de arbeidssituatie en over de samenhang tussen de arbeidssituatie en de gezondheid en het functioneren van werknemers. TNO zal hierbij op brede schaal samenwerken met universiteiten en andere kennisinstellingen. De eerste resultaten van het NEA-cohortonderzoek worden in de zomer van 2009 bekendgemaakt via www.tno.nl/nea. Eind 2009 wordt deze grote groep personen nogmaals benaderd, zodat informatie van drie metingen in de tijd beschikbaar komt.

Meer NEA-resultaten

Deze brochure geeft tien highlights van de NEA die is uitgevoerd in 2008. De resultaten van de NEA 2008 worden meer uitgebreid beschreven in de Arbobalans, die in het najaar van 2009 zal verschijnen. Het aantal resultaten dat afkomstig is van de NEA's van 2003 tot en met 2008 groeit exponentieel. Tot op heden heeft de NEA onder meer verschillende (wetenschappelijke) artikelen, persberichten en presentaties op congressen & symposia opgeleverd. De belangrijkste NEA-publicaties zijn te vinden via de website van TNO (www.tno.nl/nea). De eerste resultaten van elke NEA worden elk jaar in mei gepubliceerd. Dat gebeurt via de NEA-website (www.tno.nl/nea), via Statline (www.cbs.nl/statline), de internet-databank van het CBS, via persberichten en via deze brochure.

Naast NEA ook WEA

Naast het werknemersonderzoek NEA heeft TNO in 2008 ook grootschalig onderzoek uitgevoerd bij werkgevers. Over deze Werkgevers Enquête Arbeid (WEA) zal eveneens een brochure verschijnen met algemene resultaten en enkele highlights. Deze WEA-brochure is vanaf juni 2009 te downloaden via www.tno.nl/monitorarbeid.

1. Werktijd en overwerk

De laatste jaren gaat de discussie over de werkgelegenheid in Nederland onder andere over de mogelijkheid om parttimers meer uren per week te laten werken. In figuur 1 is te zien dat de gemiddelde duur van de contractuele werkweek 31,6 uur is. Dit gemiddelde is laag vergeleken met andere Europese landen. De belangrijkste reden van het lage gemiddelde is het grote aantal parttimers, vooral onder vrouwen en jongeren.

De daadwerkelijke omvang van de werkweek is met 37,4 uur aanzienlijk groter dan de contractuele omvang, omdat er gemiddeld 5,8 uur per week wordt overgewerkt.

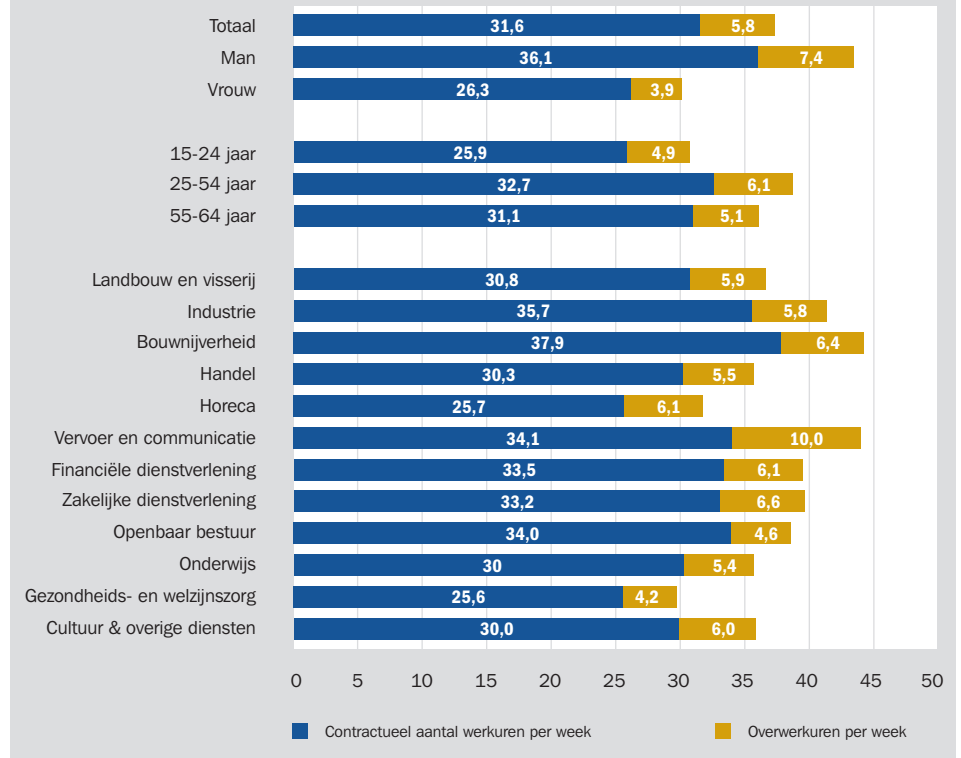
De langste werkweken worden gemaakt in de sectoren bouwnijverheid en vervoer/communicatie. De kortste werkweken worden in de horeca en de gezondheids- en welzijnszorg gemaakt. In deze laatste twee sectoren werken veel vrouwen en in de horeca ook veel jongeren.

In 2008 is de gemiddelde contractuele werkweek ten opzichte van 2005 met 0,4 uur toegenomen. De toename komt doordat de parttimers meer uren per week zijn gaan werken. De contractomvang van mannen is sinds 2005 niet veranderd terwijl vrouwen 0,9 uur en jongeren 0,8 uur per week meer zijn gaan werken.

Ook het aantal uren overwerk per week laat sinds 2005 een toename zien. Deze toename is met 0,8 uur per week zelfs twee keer zo groot als de toename van het contractueel

aantal werkuren. In tegenstelling tot bij het aantal contracturen is de toename van overwerk vooral bij de mannen te zien. Mannen zijn 1,1 uur per week meer gaan overwerken; vrouwen 'slechts' 0,4 uur per week.

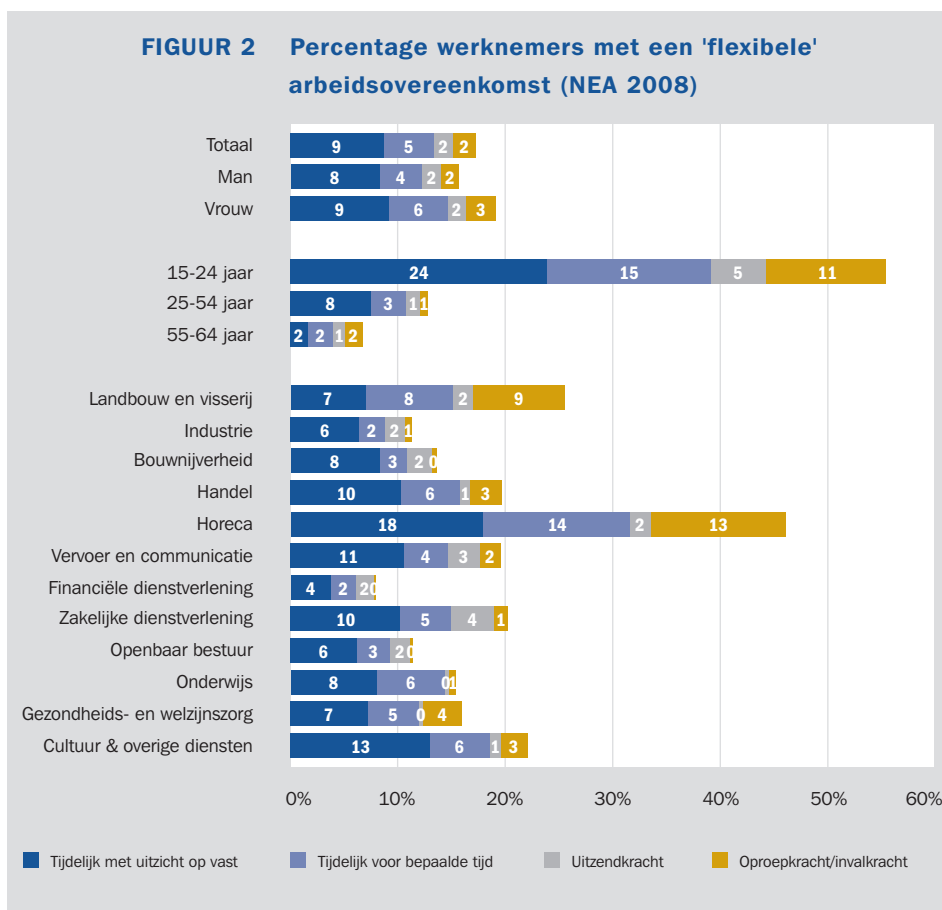
FIGUUR 1 Aantal werkuren en overwerkuren per week (NEA 2008)

2. Flexibele contractvormen

In de afgelopen dertig jaar heeft de flexibele of tijdelijke arbeid zich ontwikkeld tot een algemeen geaccepteerd verschijnsel. In tijden van economische achteruitgang staat de flexibele arbeid echter vaak weer ter discussie omdat hier de eerste klappen vallen. Toch lijkt het dat Nederland, anno 2008, niet zonder flexibele arbeid kan. Figuur 2 laat zien dat de flexibele contractvormen samen 17% uitmaken van alle arbeidsovereenkomsten. In 2005 was dit 16%. De meest voorkomende flexibele contractvorm is de tijdelijke aanstelling. Hierin zijn weer twee vormen te onderscheiden, namelijk tijdelijk werk voor de duur van de aanstelling en tijdelijk werk als aanloop naar een vaste baan. Er is vooral een toename te zien in deze laatste vorm van tijdelijk werk, namelijk van 6% in 2005 naar 9% in 2008. Uitzendwerk (2%), oproep- of invalwerk (2%) en tijdelijk werk voor bepaalde tijd (5%) komen minder vaak voor en zijn ook nauwelijks toe- of afgenomen sinds 2005. De omvang van het flexibel werken zonder de "aanloopcontracten" is in 2008 dus slechts 9%.

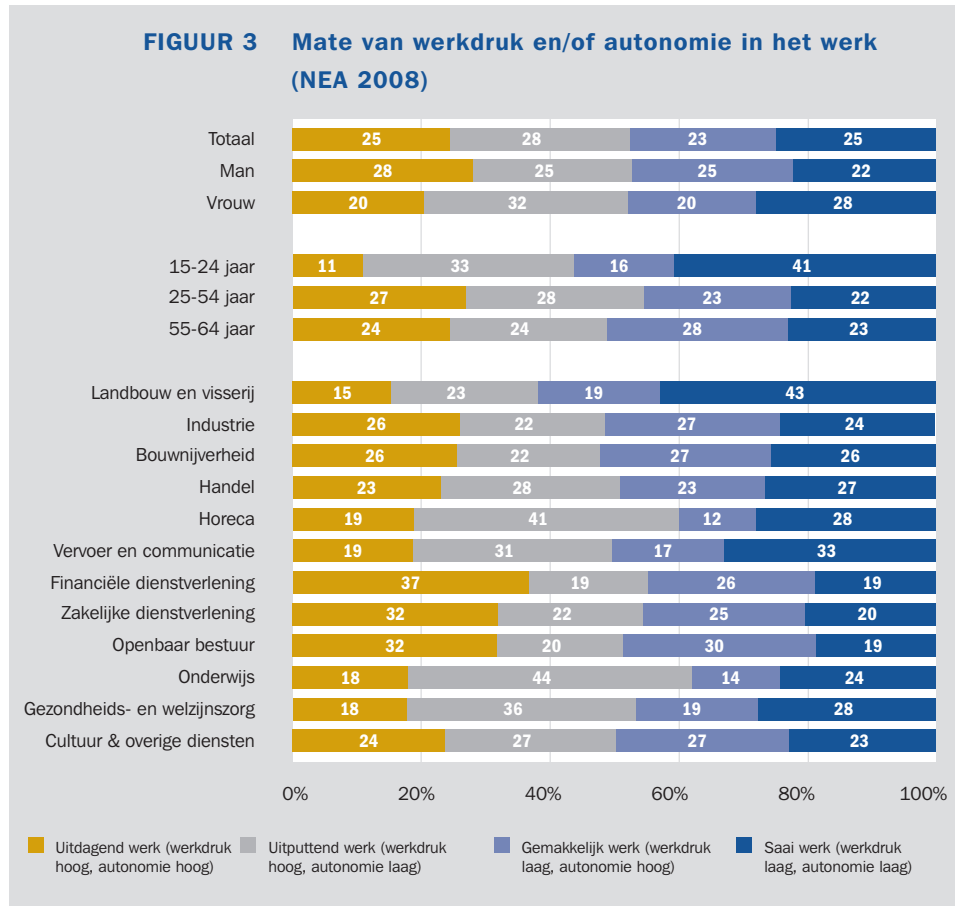
Het werken met een flexibele arbeidsovereenkomst is sterk gebonden aan de leeftijd van de werknemers en aan de sector waarin zij werkzaam zijn. Figuur 2 geeft aan dat vooral jongeren en werknemers in de horeca en de landbouw met flexibele arbeidsovereenkomsten werken. In de industrie, bouwnijverheid, financiële dienstverlening en het openbaar bestuur wordt relatief weinig met flexibele werknemers gewerkt. Echter, werknemers

vanaf 45 jaar die een flexibel dienstverband hebben zijn vooral werkzaam in de zakelijke dienstverlening (23%), gevolgd door de gezondheids- en welzijnszorg (17%). Flexibele arbeid door zelfstandigen zonder personeel (zzp) en werkgevers blijft buiten beschouwing in de NEA. Zo wordt in de bouw natuurlijk veel flexibele arbeid verricht door zzp-ers.

3. Werkdruk en autonomie in het werk

Werkdruk ontstaat door een groot aantal factoren zoals personele onderbezetting, een inefficiënte organisatie van het werk, emotionele belasting of pieken in het aanbod van werk. Als hoge werkdruk te lang duurt kan burnout ontstaan, vooral bij gemotiveerd personeel dat voor en met andere mensen werkt (verpleging, onderwijs). Als naar verschillende aspecten van werkdruk wordt gekeken dan zien we dat 37% van alle Nederlandse werknemers aangeeft regelmatig in een hoog tempo te werken, 31% werkt regelmatig onder hoge tijdsdruk en 42% doet altijd of vaak heel veel werk. De verschillen tussen sectoren zijn daarbij niet groot. Alleen in de horeca en het onderwijs is de werkdruk significant hoger en in de landbouw is er minder werkdruk. De werkdruk in Nederland is in de laatste jaren niet of nauwelijks gestegen. Volgens sommigen is dit omdat het plafond bereikt is. Een belangrijk discussiepunt is of het nadelig is om hard te werken. Dat is lang niet altijd het geval. Werkdruk blijkt minder belastend te zijn als men de mogelijkheid heeft het werk zelf te regelen. Gelukkig komt deze autonomie in het werk vaak voor bij Nederlandse werknemers. Als hoge werkdruk gepaard gaat met veel autonomie kan je spreken van uitdagend werk. In figuur 3 is te zien dat vooral werknemers in de financiële en zakelijke dienstverlening en in het openbaar bestuur uitdagend werk hebben. Van uitputtend werk is sprake bij hoge werkdruk en weinig autonomie. Dit komt relatief vaak voor bij vrouwen, jongeren en bij werknemers in de horeca, het onderwijs en de

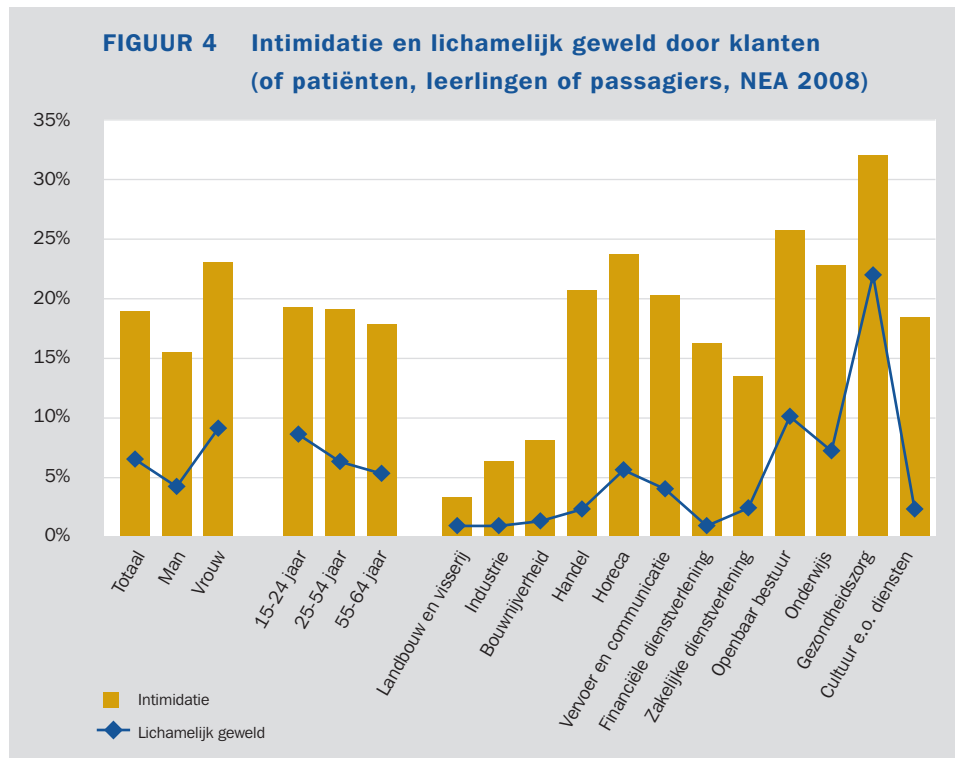
gezondheidszorg. Gemakkelijk werk is als de werkdruk laag is en de autonomie hoog. Tenslotte, als lage werkdruk samengaat met weinig autonomie dan noemen we dit saai werk. Ook gemakkelijk en saai werk komen in bepaalde leeftijdsgroepen en sectoren relatief vaak voor.

4. Intimidatie en lichamelijk geweld op het werk

Helaas komen intimidatie en lichamelijk geweld voor in de werksituatie van een flink aantal werknemers in Nederland. Het gaat daarbij vooral om intimidatie en lichamelijk geweld door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers e.d.). Intimidatie en lichamelijk geweld door leidinggevenden en collega's komen minder vaak voor. Figuur 4 laat zien dat 19% van de werknemers aangeeft dat zij in 2008 persoonlijk te maken hebben gehad met intimidatie door klanten. Bij vrouwen komt dit vaker voor dan bij mannen, wat grotendeels verklaard wordt door het feit dat vrouwen vaak werken in sectoren met veel klantcontacten zoals de gezondheids- en welzijnszorg, het openbaar bestuur, het onderwijs en de horeca.

Intimidatie door klanten komt over het algemeen minder vaak voor in de sectoren waar minder met klanten gewerkt wordt, zoals de landbouw en de industrie. Het frequent voorkomen van intimidatie in de sector openbaar bestuur is in dat verband opmerkelijk omdat uit de NEA blijkt dat het aantal klantcontacten dat werknemers in het openbaar bestuur hebben aanzienlijk kleiner is dan in de andere sectoren waar veel werknemers te maken hebben met intimidatie. Mogelijk heeft die hoge frequentie te maken met de aard van het werk in deze sector (politie, justitie, sociale dienstverlening, etcetera).

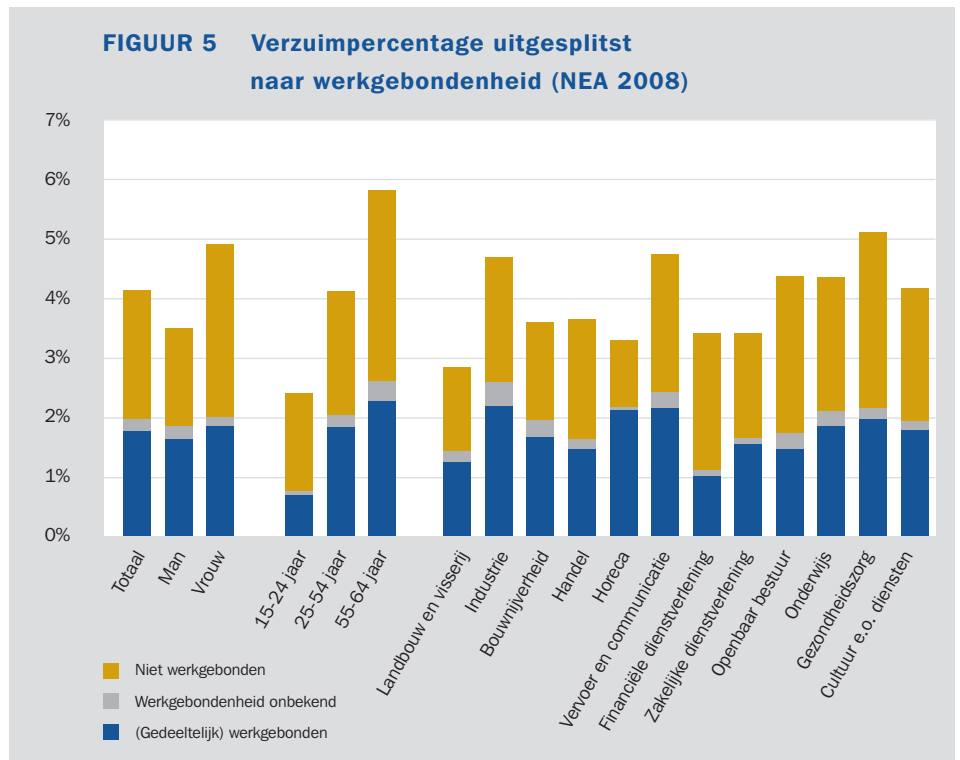
Lichamelijk geweld door klanten wordt door 6,5% van de werknemers gemeld. Ook hier valt de gezondheids- en welzijnszorg in negatieve zin op. Daarnaast is er in het openbaar bestuur, het onderwijs, de horeca en de sector vervoer/communicatie sprake

van veel lichamelijk geweld. Lichamelijk geweld komt relatief vaak voor bij vrouwen en jongeren. Hoewel vrouwen en jongeren vaker contact met klanten hebben kan dit het grote verschil in het optreden van intimidatie en lichamelijk geweld niet volledig verklaren.

5. Verzuim en werkgebondenheid van verzuim

Het ziekteverzuimpercentage onder Nederlandse werknemers in 2008 is 4,1%. De daling van de voorgaande jaren lijkt daarmee af te vlakken. In 2007 was het verzuimpercentage namelijk 4,2%, in 2006 4,5% en in 2005 4,8%. Daling en stabilisatie doen zich voor bij zowel het gemiddeld aantal keer dat men zich jaarlijks ziek meldt als bij het totaal aantal werkdagen dat men jaarlijks verzuimt. In 2008 was het gemiddelde aantal ziekmeldingen per werknemer 1,2 en het gemiddeld aantal verzuimde werkdagen per werknemer 7,5. Vrouwen (4,9%) hebben een hoger verzuimpercentage dan mannen (3,5%), en ouderen (5,8%) hebben een hoger verzuimpercentage dan jongeren (2,4%). Vooral in de gezondheids- en welzijnszorg (5,1%), vervoer/communicatie (4,7%) en de industrie (4,7%) is het verzuim relatief hoog. Het ziekteverzuim van werknemers ontstaat door een aantal factoren. Omstandigheden op het werk is er daar één van. We noemen dit de werkgebondenheid van het verzuim of ook wel de werkgebondenheid van gezondheidsklachten die het verzuim veroorzaken. Gemiddeld wordt 43% van het verzuim hoofdzakelijk of gedeeltelijk aan het werk toegeschreven, 52% van het verzuim is niet werkgebonden en bij 5% is de werkgebondenheid van het verzuim onbekend. In 2005 waren deze percentages respectievelijk 48% (deels) werkgebonden, 47% niet werkgebonden en 5% onbekend. Het deel van het verzuim dat (gedeeltelijk) aan het werk wordt toegeschreven is de laatste jaren dus iets gedaald. Het (gedeeltelijk) werkgebonden verzuim betreft bij vrouwen en jongeren een

verhoudingsgewijs kleiner aandeel van het totale verzuim. Dit is niet verwonderlijk vanwege de geringere aantal werkuren per week bij deze groepen. Bij de horeca wordt een relatief groot deel (65%) van het verzuim

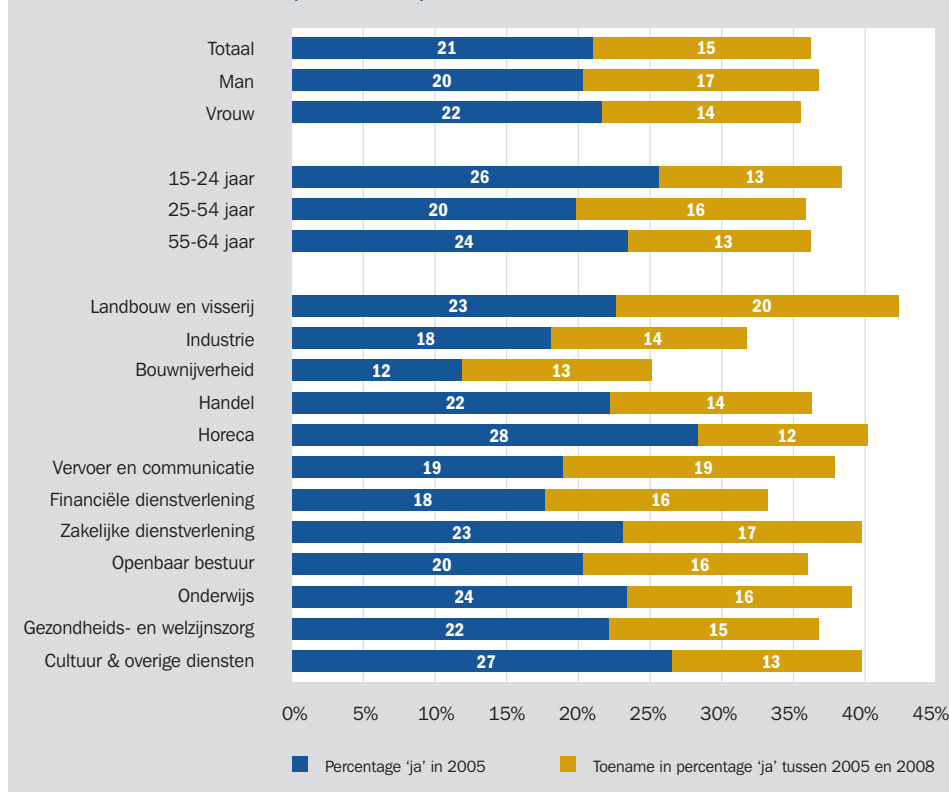
(deels) aan het werk toegeschreven. Bij de sectoren financiële dienstverlening (30%) en openbaar bestuur (34%) wordt een relatief klein deel van het verzuim (deels) aan het werk toegeschreven.

6. Dóór willen werken tot en na het 65^e levensjaar

Het verhogen van de arbeidsparticipatie in Nederland staat bovenaan de lijst van prioriteiten van de overheid, werkgevers en vakbonden. Het voorkómen van uitval, het zo snel mogelijk reïntegreren van uitvallers, het in uren uitbreiden van parttime banen en het doorwerken tot het 65^e levensjaar zijn belangrijke speerpunten. Recent is daar ook het doorwerken na het 65^e levensjaar bijgekomen.

In 2005 gaf 21% van de werknemers aan tot het 65^e levensjaar te willen doorwerken. In 2008 is dat toegenomen tot 36%. In figuur 6 wordt dit aangegeven door op de kolom van 2005 de toename tot 2008 te geven. De figuur laat zien dat het percentage is toegenomen in alle groepen en sectoren. In de sectoren landbouw & visserij, horeca, zakelijke dienstverlening, onderwijs en cultuur & overige dienstverlening is men het

FIGUUR 6 Tot het 65^e levensjaar door willen werken (NEA 2008)

vaakst bereid om tot het 65^e levensjaar door te werken. In de bouwnijverheid is men daartoe het minst vaak bereid. Overigens is het percentage werknemers dat het nog niet weet vrij groot (gemiddeld 29%). Dit percentage is de afgelopen drie jaar licht gedaald, want in 2005 had 31% nog geen mening over dit onderwerp. De bereidheid om ook ná het 65^e levensjaar door te werken bestaat in 2008 bij 12% van de werknemers. Ook hier is het percentage werknemers dat het nog niet weet echter vrij groot (32%). Mannen (14%) willen vaker na hun 65^e doorwerken dan vrouwen (9%), ouderen (14%) vaker dan jongeren (12%) en dan werknemers in de middelste leeftijdsgroepen (11%). Naar sector bekeken zijn vooral werknemers in de landbouw & visserij (17%) de horeca (16%), de zakelijke dienstverlening (15%), het onderwijs (13%) en cultuur & overige dienstverlening (13%) het meest vaak bereid om ook na hun 65^e door te werken. Of men parttime of fulltime door wil werken is niet gevraagd.

7. Maatregelen om de arbeidsomstandigheden te verbeteren

Om arbeidsomstandigheden te verbeteren is het van belang dat bedrijven en instellingen maatregelen nemen. Werknemers hebben daar vaak een uitdrukkelijk oordeel over, bijvoorbeeld dat maatregelen niet nodig zijn omdat de problematiek niet in de organisatie speelt, dat er al voldoende maatregelen genomen zijn of dat er juist nog (aanvullende) maatregelen genomen moeten worden.

Figuur 7 geeft aan dat werknemers vinden dat maatregelen tegen werkstress het meest nodig zijn, zowel omdat ze nog niet genomen zijn (11%) als omdat de bestaande maatregelen onvoldoende zijn (31%). Uit de figuur blijkt ook dat men van mening is dat de overige

maatregelen maar in 5 tot 20% van de gevallen nodig zijn, omdat het vaak niet in de organisatie speelt of omdat er al voldoende maatregelen genomen zijn.

Na maatregelen voor de aanpak van werkdruk en werkstress worden maatregelen op het gebied van RSI, emotioneel zwaar werk en lichamelijk zwaar werk het meest nodig geacht. Daarna komen veiligheid en geluid, waar ook nog meer dan 10% van de werknemers van mening is dat er nog geen maatregelen zijn of dat de genomen maatregelen onvoldoende zijn. Slechts 8% van de werknemers geeft aan dat maatregelen nodig zijn tegen intimidatie, agressie of geweld door

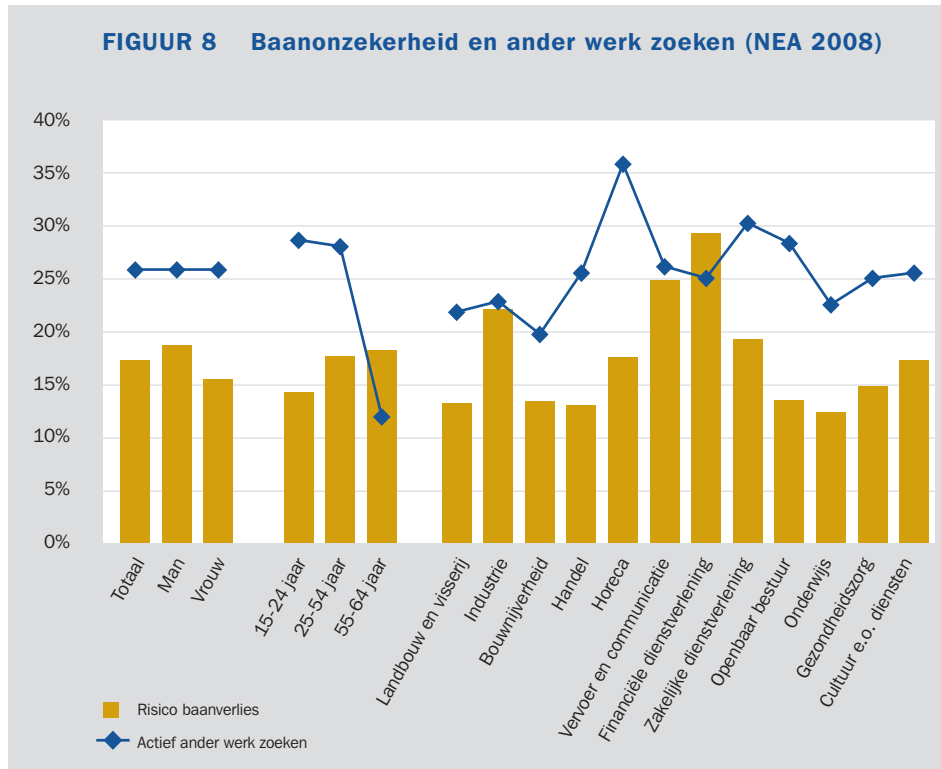
klanten. Dit is opvallend aangezien het aantal werknemers dat met dergelijk ongewenst gedrag van klanten te maken heeft aanzienlijk groter is.

Maatregelen zijn vaak sectorgebonden. Maatregelen op het gebied van werkdruk en werkstress en emotioneel zwaar werk zijn naar de mening van de werknemers vaker nodig in het onderwijs en de gezondheids- en welzijnszorg, maatregelen op het gebied van lichamelijk zwaar werk in de bouw en maatregelen tegen hard geluid vooral in de industrie.

8. Reorganisaties, baanonzekerheid en ander werk zoeken

FIGUUR 8 Baanonzekerheid en ander werk zoeken (NEA 2008)

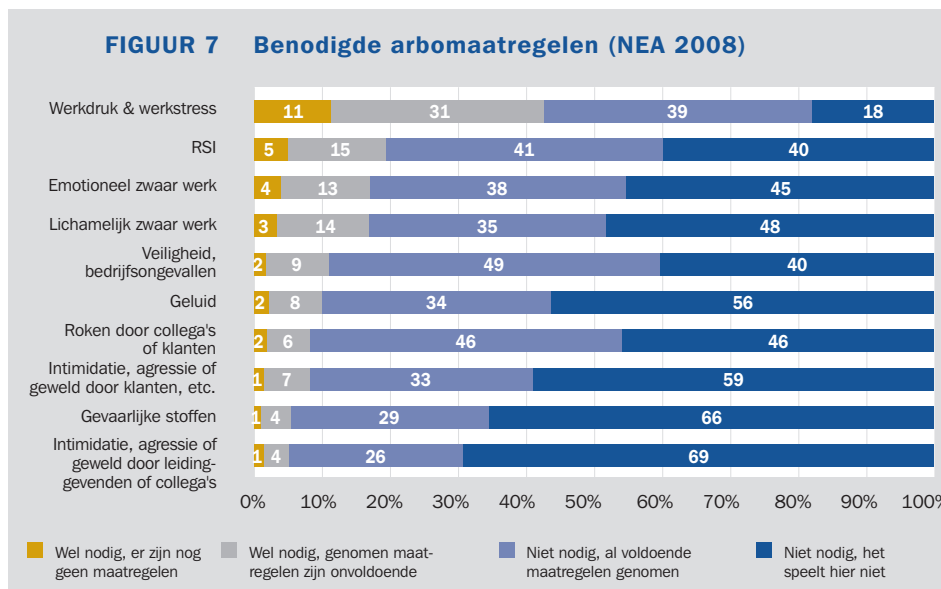

Het Nederlandse bedrijfsleven is sterk in ontwikkeling. 42% van de werknemers gaf aan dat er in 2008 in hun organisatie sprake was van één of meer organisatieveranderingen zoals een grote reorganisatie, een overname of fusie. Organizational changes came in 2008 relatively often in the financial services sector, the public administration and the health and welfare care. Also due to organizational changes can jobs of employees be at stake. In figure 8 it can be seen that on average 17% of the employees according to their own statement are at risk of losing their job. There are large differences to be seen between sectors. Especially in the financial services sector, the transport/communication and in the industry (including mining and extraction) the chance of losing one's job is relatively high. In the other sectors the estimated chance of losing one's job varies between 12 and 20%.

Nearly half of the employees (48%) think it is well worth considering to look for another job. In figure 8 it is the percentage of employees who have actively looked for another job in 2008. Approximately 26% actively looked for another job in 2008, for example by applying. Only for the older employees it is much less the case.

The number of employees with job insecurity is in virtually all sectors smaller than the number of employees who actively looked for another job. Only in the financial services sector are fewer employees looking for another job than those who are insecure about their job. In this last sector they have just a smaller number of employees who have taken steps to look for another job based on the job insecurity they would expect.

FIGUUR 7 Benodigde arbomaatregelen (NEA 2008)

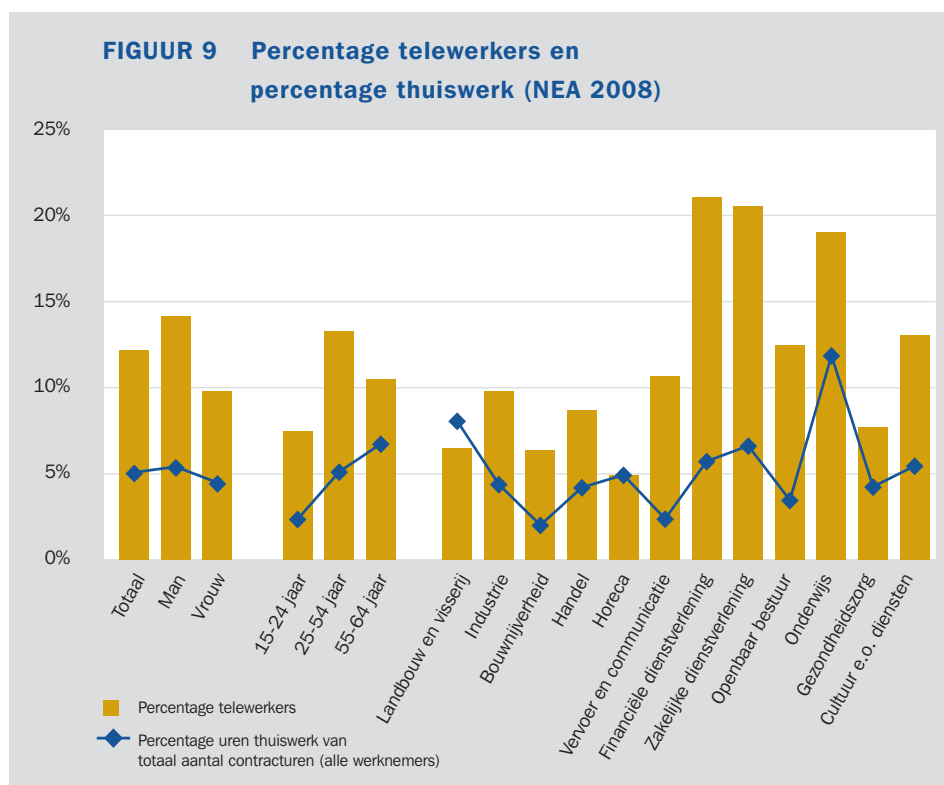
9. Thuiswerk, telewerk en vermindering van de reistijd

Fileproblemen zorgen voor lange reistijden. De NEA-gegevens laten zien dat de Nederlandse werknemer gemiddeld ongeveer vier uur per week besteedt aan reizen van en naar het werk. Dat is met 6,8 miljoen werknemers ruim 27 miljoen reizen per week. Een mogelijkheid die bedrijven werknemers bieden om de wekelijkse reistijd te verminderen is thuis of elders dan op het eigen bedrijf te werken met behulp van telecommunicatietechnieken, het zogenaamde telewerken.

In figuur 9 is te zien dat 12% van de Nederlandse werknemers aan telewerk doet. Mannen doen dit vaker dan vrouwen en het gaat vooral om de middengroepen bij de leeftijdsklassen. Telewerk komt vooral voor in sectoren waar het werk mee naar huis genomen kan worden, zoals de sectoren financiële en zakelijke dienstverlening en onderwijs.

In figuur 9 is ook het percentage thuiswerk te zien, dat wil zeggen het percentage van het contractueel aantal werkuren dat men thuis werkt. Gemiddeld werken Nederlandse werknemers 5% van hun totale contractuele werktijd thuis. Dit is een half procent meer dan in 2005, toen 4,5% van de contractuele werktijd thuis werd ingevuld. Vrouwen werken minder vaak thuis dan mannen en het percentage thuiswerk neemt toe met de leeftijd. Thuiswerk komt het meest voor in het onderwijs.

Een belangrijk maatschappelijk vraagstuk is in hoeverre thuiswerk de filedruk terug kan brengen. Als aangenomen mag worden dat thuiswerk door werknemers één op één samengaat met vermindering van hun reistijd, dan betekent de 5% thuiswerk dat in 2008 wekelijks naar schatting 1,3 miljoen reizen zijn uitgespaard.

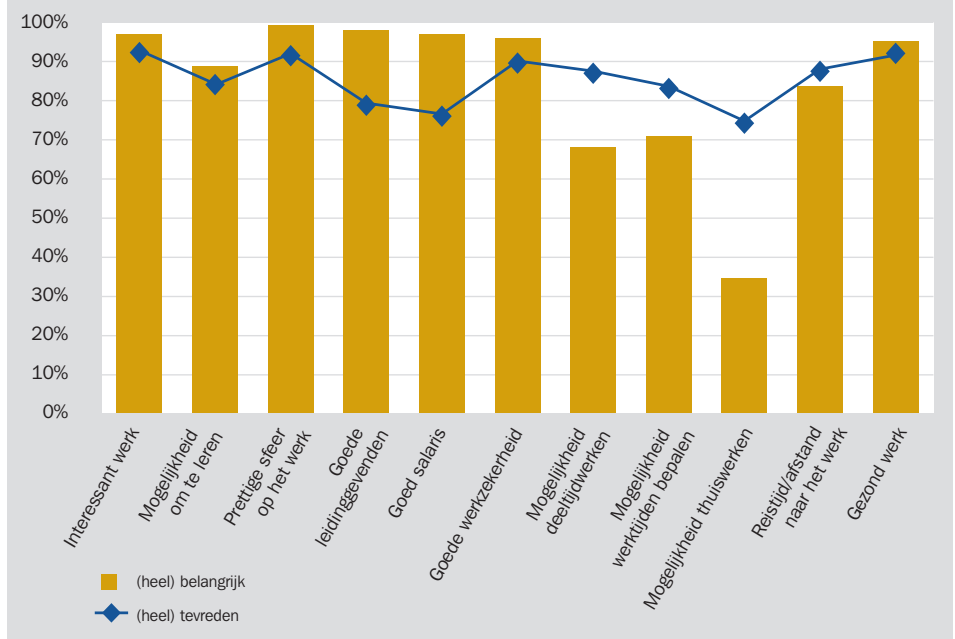

10. Arbeidsvoorwaarden en salaris

Voor veel werknemers is het salaris de belangrijkste arbeidsvoorwaarde, maar er zijn ook andere redenen om te kiezen voor het werk dat men doet. In de NEA-vragenlijst wordt onderscheid gemaakt in de mate waarin men een arbeidsvoorwaarde belangrijk vindt en de mate waarin men met een arbeidsvoorwaarde tevreden is. Figuur 10 geeft aan dat men over het algemeen de meeste arbeidsvoorwaarden belangrijk of heel belangrijk vindt. Alleen de mogelijkheid om in deeltijd te werken, de eigen werktijd te bepalen en thuis te werken vinden velen minder belangrijk. Deze drie arbeidsvoorwaarden zijn echter sterk gebonden aan de sector waar men werkt. Deeltijdwerk vindt men vooral in het onderwijs en in de gezondheids- en welzijnzorg belangrijk. Zelf bepalen van de werktijden vindt men belangrijk in de sector openbaar bestuur. De mogelijkheid om thuis te werken wordt vooral belangrijk gevonden in de financiële en zakelijke dienstverlening, het openbaar bestuur en het onderwijs. De mogelijkheid om te leren wordt door werknemers boven de 55 jaar en in de sectoren landbouw & visserij en transport en communicatie als minder belangrijk gezien. Ook de gemiddelde tevredenheid met de verschillende arbeidsvoorwaarden ligt hoog en varieert rond de 85%. Hoog scoren interessant werk, de mogelijkheid om te leren, de sfeer op het werk, werkzekerheid, de mogelijkheid om in deeltijd te werken, de reistijd/afstand naar het werk en de gezondheid van het werk. Minder hoog scoren de tevredenheid met leidinggevenden, het salaris en de mogelijkheid tot thuiswerken. Het belang dat werknemers hechten aan goede leidinggevenden en een goed salaris is groter dan hun tevredenheid over deze twee aspecten.

lijkheden om in deeltijd te werken, de reistijd/afstand naar het werk en de gezondheid van het werk. Minder hoog scoren de tevredenheid met leidinggevenden, het salaris en de mogelijkheid tot thuiswerken. Het belang dat werknemers hechten aan goede leidinggevenden en een goed salaris is groter dan hun tevredenheid over deze twee aspecten.

FIGUUR 10 Percentage werknemers dat 11 arbeidsvoorwaarden (heel) belangrijk vindt en er (heel) tevreden mee is (NEA 2008)

Verdeling van de NEA 2008 respondenten naar beroep en naar sector

BEROEP/FUNCTIE	Aantal werknemers	%
1 Schilders	116	0,5%
2 Loodgieters, fitters, lassers, plaat- en constructiewerkers	373	1,7%
3 Metselaars, timmerlieden en andere bouwvakkers	543	2,5%
4 Drukkers en verwante functies	147	0,7%
5 Voedingsmiddelen- en drankenbereiders	328	1,5%
6 Kleermakers, kostuumnaaisters, stoffeerders e.d.	82	0,4%
7 Elektromonteurs, reparateurs van elektrische apparaten	404	1,9%
8 Machinebankwerkers, monteurs, instrumentmakers, reparateurs	539	2,5%
9 Overige ambachtelijke en industriële beroepen	965	4,4%
10 Buschauffeurs, treinbestuurders, zeelieden, e.d.	163	0,7%
11 Vrachtwagenchauffeurs	398	1,8%
12 Laders, lossers, inpakkers, grondwerk- en kraanmachinisten	234	1,1%
13 Overige transportberoepen	341	1,6%
14 Secretariaessen, typisten, e.d.	748	3,4%
15 Boekhouders, kassiers, e.d.	540	2,5%
16 Postdistributiepersoneel	74	0,3%
17 Overige administratieve beroepen	1477	6,8%
18 Vertegenwoordigers, handelsagenten	262	1,2%
19 Winkeliers, winkelbedienden en andere verkopers	1288	5,9%
20 Verzekeringsagenten, makelaars, tussenpersonen, e.d.	221	1,0%
21 Overige commerciële beroepen	861	3,9%
22 Koks, kelners, buffetbedienden	484	2,2%
23 Huisbewaarders, schoonmaakpersoneel (in gebouwen, e.d.)	274	1,3%
24 Politiepersoneel, brandweer, bewakers, e.d.	413	1,9%
25 Kappers, schoonheidsspecialisten	86	0,4%
26 Overige dienstverlenende functies	953	4,4%
27 Geneeskundigen, tandartsen, dierenartsen	240	1,1%
28 Verpleegkundigen, ziekenverzorgenden	1072	4,9%
29 Bejaardenverzorgers, kinderverzorgers, gezinshulpverleners e.d.	638	2,9%
30 Overige gezondheidszorgberoepen	1228	5,6%
31 Docenten basisonderwijs	436	2,0%
32 Docenten voortgezet onderwijs	310	1,4%
33 Docenten hoger onderwijs	131	0,6%
34 Overige onderwijsberoepen	304	1,4%
35 Architecten, ingenieurs en verwante technici, tekenaars	603	2,8%
36 Statistici, wiskundigen, systeemanalisten, ICT-functies	718	3,3%
37 Kunstenaars	18	0,1%
38 Overige vakspecialisten	668	3,1%
39 Akkerbouwers	8	0,0%
40 Veehouders, pluimveehouders	22	0,1%
41 Tuinbouwers, bollenkwekers, boomkwekers, hoveniers, e.d.	219	1,0%
42 Vissers, viskwekers, jagers, e.d.	3	0,0%
43 Overige agrarische beroepen	95	0,4%
44 Leidinggevende functies	1075	4,9%
45 Overige beroepen	1705	7,8%
Alle werknemers	21808	100,0%
Beroep/functie ontbreekt	217	
TOTALE STEEKPROEFGROOTTE	22025	

BEDRIJFSSECTOR	Aantal werknemers	%
1 Landbouw, bosbouw en visserij	304	1,4%
2 Winning van delfstoffen (geen turf)	35	0,2%
3 Voedings- en genotmiddelenindustrie	389	1,8%
4 Textiel, kleding en lederindustrie	50	0,2%
5 Hout- en bouwmaterialenindustrie	121	0,5%
6 Papierindustrie, drukken, uitgeven	278	1,3%
7 Aardolie- rubber en kunststofindustrie	118	0,5%
8 Vervaardiging van chemische producten	219	1,0%
9 Vervaardiging van metalen in primaire vorm	73	0,3%
10 Vervaardiging van producten van metaal	282	1,3%
11 Vervaardiging van machines en apparaten	296	1,3%
12 Vervaardiging van elektrische en optische apparaten	244	1,1%
13 Vervaardiging auto's, aanhangwagens en opleggers	72	0,3%
14 Vervaardiging van transportmiddelen	93	0,4%
15 Vervaardiging meubels en overige goederen; recycling	392	1,8%
16 Electriciteit, aardgas, stoom, warm water	96	0,4%
17 Winning en distributie van water	20	0,1%
18 Bouwnijverheid	1258	5,7%
19 Handel en reparatie auto's, motoren; benzinstations	377	1,7%
20 Groothandel en handelsbemiddeling	1114	5,1%
21 Detailhandel en reparatie	1778	8,1%
22 Horeca	714	3,2%
23 Vervoer over land	619	2,8%
24 Vervoer door de lucht en over water	120	0,5%
25 Dienstverlening ten behoeve van het vervoer	307	1,4%
26 Post en telecommunicatie	335	1,5%
27 Financiële instellingen	633	2,9%
28 Verzekeringswezen en pensioenfondsen	199	0,9%
29 Activiteiten financiële instellingen	167	0,8%
30 Verhuur van en handel in onroerende goederen	268	1,2%
31 Verhuur van roerende goederen	64	0,3%
32 Computerservice	410	1,9%
33 Speur- en ontwikkelingswerk	131	0,6%
34 Overige zakelijke dienstverlening	2676	12,1%
35 Openbaar bestuur, verplichte sociale verzekeringen	1669	7,6%
36 Onderwijs	1514	6,9%
37 Gezondheids- en welzijnszorg	3709	16,8%
38 Milieudienstverlening	99	0,4%
39 Werkgevers, werknemers en beroepsorganisaties	228	1,0%
40 Cultuur, sport en recreatie	384	1,7%
41 Overige dienstverlening	170	0,8%
Bedrijfssector ontbreekt	0	
TOTALE STEEKPROEFGROOTTE	22025	

2008

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden

VOOR WERKNEMERS

Algemene informatie

- Invul tijd: circa 25 minuten
- Gegevens blijven anoniem
- Meedoen kan tot 7 december 2008

Invullen via internet?

- Ga naar www.nea2008.tno.nl
- Voer uw inlogcode in (zie voor- of achterzijde vragenlijst)

Schriftelijk invullen?

- Gebruik een balpen
- Zet in het hokje van uw keuze een kruisje
- Corrigeren: maak het foute hokje 'zwart' ■ en zet een kruisje in het goede hokje
- Bij invullen van getallen s.v.p. niet buiten de hokjes schrijven
- Verwijder dit voornel voordat u de vragenlijst aan ons terugstuurt
- Retourneer de vragenlijst in de bijgevoegde antwoordvelop (postzegel niet nodig)

Beloning voor uw deelname

U kunt een goed doel steunen of kans maken op een Staatslot of Irscheque ter waarde van € 25,-. Geef uw keuze aan op de achterzijde van deze vragenlijst.

Invullen via internet is ook mogelijk: www.nea2008.tno.nl

Uw inlogcode:

1 Persoonsgegevens

Wat is uw geslacht?

- Man
 Vrouw

Wat is uw geboortjaar?

19

Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgeemaakt?

- Geen opleiding gevolgd/afgeemaakt
 Basisonderwijs
 MAVO
 Voorbereidend beroepsonderwijs
 HAVO/VWO
 Middelbaar beroepsonderwijs
 Hoger beroepsonderwijs
 Wetenschappelijk onderwijs

Hoe is uw huishouden samengesteld?

- Gehuwd of samenwonend zonder thuiswonende kinderen
 Gehuwd of samenwonend met thuiswonende kinderen
 Eénouder-huishouden
 Alleenstaand
 Anders

Hoeveel uren per dag besteedt u gemiddeld aan huishoudelijke taken en zorgtaken?

uur per dag

Heeft u momenteel een betaalde baan?

- Nee, géén betaalde baan *Vul de vragenlijst niet verder in*
 Ja, één betaalde baan
 Ja, meerdere betaalde banen

Heeft uw partner een betaalde baan?

- Ja, heeft betaalde baan
 Nee, heeft geen betaalde baan
 Geen partner

Heeft u meer dan één betaalde baan? Vul dan de vragenlijst in voor de baan waaraan u gemiddeld de meeste tijd besteedt

2 Uw dienstverband

Wat is de aard van uw dienstverband?

- Werknemer met vast dienstverband (voor onbepaalde tijd)
 Werknemer met tijdelijk dienstverband met uitzicht op een vaste aanstelling
 Werknemer met tijdelijk dienstverband voor bepaalde tijd
 Uitzendkracht
 Oproepkracht/invakkracht
 Werkzaam via Wet Sociale Werkvoorziening (bijv. in sociale werkplaats)

Wat is de omvang van uw dienstverband?

uren per week (volgens contract)

Hoeveel uur per week zou u willen werken?

uren per week (volgens contract)

Op hoeveel dagen per week werkt u doorgaans? (Dus: over hoeveel dagen worden de gewerkte uren per week verspreid?)

dagen per week

Werkt u in ploegdienst?

- Ja, soms
 Ja, regelmatig
 Nee, nooit *Vul de volgende vraag over*

Werkte u over, dat wil zeggen meer uren dan contractueel is vastgelegd?

- Ja, structureel
 Ja, incidenteel
 Nee, nooit *Vul de volgende vraag over*

Zo ja, hoeveel overuren maakt u gemiddeld per week? (Het gaat zowel om betaald als onbetaald overwerk. Reistijd niet meellen, overwerk thuis wel meellen)

uren per week

Hoe lang pauzeert u in totaal op een gemiddelde werkdag?

minuten per dag

Hoeveel tijd besteedt u op een gemiddelde werkdag aan woon-werkverkeer? (s.v.p. heen- en terugreis optellen)

minuten per dag

Hoeveel van uw normale betaalde arbeid verricht u gemiddeld thuis? (overwerk niet meellen)

uren per week

Hoe lang bent u werkzaam bij uw huidige werkgever?

jaar   maanden

Hoe lang bent u werkzaam in uw huidige functie?

jaar   maanden

Hoeveel personen werken er ongeveer in uw bedrijf of instelling? (Als uw bedrijf/meer dan één vestiging heeft, geef dan alleen het aantal werknemers aan van de vestiging waar u werkt)

- 1 tot en met 4
 5 tot en met 9
 10 tot en met 49
 50 tot en met 99
 100 tot en met 499
 500 tot en met 999
 1.000 of meer

Geeft u in uw huidige functie leiding? (personeel waaraan u via anderen leidinggeeft ook meellen)

- Nee
 Ja, aan 1 – 4 medewerkers
 Ja, aan 5 – 9 medewerkers
 Ja, aan 10 – 49 medewerkers
 Ja, aan 50 – 99 medewerkers
 Ja, aan 100 of meer medewerkers

Vonden in de afgelopen 12 maanden één of meer van de volgende veranderingen plaats in uw bedrijf (vestiging/locatie)? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Een grote reorganisatie
 Overname door een andere organisatie
 Overname van een andere organisatie
 Inkrimping zonder gedwongen ontslagen
 Inkrimping met gedwongen ontslagen
 Fusie met een ander bedrijf
 Uitbesteding van ondersteunende diensten
 Verplaatsing van bedrijfsactiviteiten naar het buitenland
 Automatisering van bedrijfsactiviteiten
 Geen van bovenstaande veranderingen

3 **Uw beroep**
Kunt u aangeven in welke categorie uw beroep of functie het beste past?

- Ambachtelijke en industriële beroepen, namelijk:**
  - Schilders
  - Loodgevers, fitters, lassers, plaat- en constructiewerkers, e.d.
  - Metselaars, timmerlieden en andere bouwvakkers
  - Drukkers en verwante functies
  - Voedingmiddelen- en drankenbereiders
  - Kleermakers, kostuummakers, stoffeerders, confectie-medewerkers, e.d.
  - Elektromonteurs, reparateurs van elektrische apparaten
  - Machinebankwerkers, monteurs, instrumentmakers, reparateurs van machines, e.d.
  - Overige ambachtelijke en industriële beroepen
- Transportberoepen, namelijk:**
  - Buschauffeurs, treinbestuurders, zeelieden, e.d.
  - Vrachtwagenchauffeurs
  - Laders, lossers, inpakkers, grondwerk- en kraanmachinisten, e.d.
  - Overige transportberoepen
- Administratieve beroepen, namelijk:**
  - Secretarissen, typisten, e.d.
  - Boekhouders, kassiers, e.d.
  - Postdistributiepersoneel
  - Overige administratieve beroepen
- Commerciële beroepen, namelijk:**
  - Vergeetwoordigers, handelsagenten
  - Winkeliers, winkelbedienden en andere verkopers
  - Verzekeringsagenten, makelaars, tussenpersonen, e.d.
  - Overige commerciële beroepen
- Dienstverlenende beroepen, namelijk:**
  - Koks, keizers, buffetbedienden
  - Huisbewaarders, schoonmaakpersoneel (in gebouwen, e.d.)
  - Politiepersoneel, brandweer, bewakers, e.d.
  - Kappers, schoonheidsspecialisten
  - Overige dienstverlenende functies
- Gezondheidszorg- en hulpverleningsberoepen, namelijk:**
  - Geneeskundigen, tandartsen, dierenartsen
  - Verpleegkundigen, ziekenverzorgeren
  - Bejaardenverzorgers, kinderverzorgers, gezinshulpverleners, e.d.
  - Overige gezondheidszorgberoepen
- Leerkrachten/docenten, namelijk:**
  - Docenten basisonderwijs
  - Docenten voortgezet onderwijs
  - Docenten hoger onderwijs
  - Overige onderwijsberoepen
- (Vak)specialisten, namelijk:**
  - Architecten, ingenieurs en verwante technici, tekenaars, e.d.
  - Statistici, wiskundigen, systeemanalisten, ICT-functies en verwante vakspecialisten
  - Kunstenaars
  - Overige vakspecialisten
- Agrarische beroepen, namelijk:**
  - Akkerbouwers
  - Veehouders, pluimveehouders
  - Tuinbouwers, bolienkwekers, boomkwekers, hoveniers, e.d.
  - Vissers, viskwekers, jagers, e.d.
  - Overige agrarische beroepen
- Leidingsgevende functies**
  - Overige beroepen

4 **Uw bedrijf**
Bij wat voor soort bedrijf of instelling bent u werkzaam?
(max. 40 letters)

5 **Uw werkomstandigheden**
Moet u gewaarlijk werk doen?

- Industrie, namelijk:**
  - Voedings- en genotmiddelenindustrie
  - Aardolie- en chemische industrie
  - Metaalproductenindustrie
  - Metaal- en elektronische industrie
  - Machine-industrie
  - Ander type industrie
- Bouwrijverheid, namelijk:**
  - Bouwbedrijven
  - Bouwinstallatiebedrijven
  - Afwerking van gebouwen
  - Ander type bouwbedrijf
- Handel, namelijk:**
  - Autohandel en -reparatie
  - Groothandel machines en apparaten
  - Warenhuizen en supermarkten
  - Ander type groot- en detailhandel
- Vervoer en communicatie, namelijk:**
  - Wegvervoer (exclusief openbaar vervoer)
  - Post en telecommunicatie
  - Ander type vervoer en communicatie
- Financiële instellingen, namelijk:**
  - Bankwezen
  - Ander type financiële instellingen
- Zakelijke dienstverlening, namelijk:**
  - Computer-service en informatietechnologie
  - Juridische en economische dienstverlening
  - Architecten- en ingenieursbureaus
  - Ander type zakelijke dienstverlening
- Overige dienstverlening, namelijk:**
  - Cultuur, sport en recreatie
  - Ander type cultuur en overige dienstverlening
- Landbouw, bosbouw en visserij**
  - Energie- en waterleidingbedrijven
- Horeca**
  - Overige bedrijven

5 **Uw werkomstandigheden**
Moet u gewaarlijk werk doen?

- Ja, regelmatig
- Ja, soms
- Nee *Sla de volgende vraag over*

Zo ja, wat is het belangrijkste gevaar dat u loopt tijdens uw werk? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Valen van hoogte
- Struikelen, uitglijden
- Bekneld raken
- Snuijden, steken
- Botsen, aanrijdingen
- Ongeluk met gevaarlijke stoffen
- Confrontatie met geweld
- Verbranden
- Verstikking
- Anders

6 Klanten en collega's

Hoe vaak heeft u bij het uitvoeren van uw functie contact met de volgende personen en bedrijven?

- Collega's van uw eigen team
- Collega's van andere teams, afdelingen of vestigingen
- Klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)
- Toeleveranciers, onderaannemers

Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de onderstaande uitspraken?

- Mijn leidinggevende heeft oog voor het welzijn van de medewerkers
- Mijn leidinggevende besteedt aandacht aan wat ik zeg
- Mijn leidinggevende helpt het werk gedaan te krijgen
- Mijn leidinggevende kan mensen goed laten samenwerken
- Mijn collega's helpen om het werk gedaan te krijgen
- Mijn collega's hebben persoonlijke belangstelling voor me
- Mijn collega's zijn vriendelijk
- Mijn collega's zijn goed in hun werk

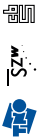
Heeft u in de afgelopen 12 maanden een conflict gehad met:

- Een of meer directe collega's?
- Uw direct leidinggevende?
- Uw werkgever?

Kunt u aangeven in welke mate u de afgelopen 12 maanden persoonlijk te maken heeft gehad met:

- Ongewenste seksuele aandacht van klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)?
- Ongewenste seksuele aandacht van leidinggevenden of collega's?
- Intimidatie door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)?
- Intimidatie door leidinggevenden of collega's?
- Lichamelijk geweld door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)?
- Lichamelijk geweld door leidinggevenden of collega's?
- Pesten door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)?
- Pesten door leidinggevenden of collega's?

- Komt er op uw werk discriminatie voor naar sekse?
- Komt er op uw werk discriminatie voor naar huidskleur?
- Komt er op uw werk discriminatie voor naar geloofsovertuiging?
- Komt er op uw werk discriminatie voor naar seksuele geaardheid/voorkeur?
- Komt er op uw werk discriminatie voor naar leeftijd?

Doet u werk waarbij u veel kracht moet zetten, bijvoorbeeld bij tillen, duwen, trekken, sjuwen, of gebruikt u in uw werk gereedschappen en apparaten waarbij u veel kracht moet zetten?

Maakt u bij uw werk gebruik van een gereedschap, apparaat of voertuig dat trillingen of schudden veroorzaakt?

Doet u werk in een ongemakkelijke werkhouding?

Doet u werk waarbij u herhalende bewegingen moet maken?

Is er op uw werkplek zowel lawaai, dat u hard moet praten om u verstaanbaar te maken?

Wanneer u werkt in lawaai, gebruikt u dan gehoorbeschermers, zoals oorkappen of oordopjes?

Werkt u met water of waterige oplossingen?

Krijgt u tijdens uw werk stoffen op uw huid? (zoals lijm, verf, schoonmaakmiddelen, geneesmiddelen, bestrijdingsmiddelen)

Ademt u tijdens het werk stoffen in? (zoals damp van oplosmiddel, uitlaatgas, lasrook, graanstof, stof van steen en beton)

Komt u in contact met mogelijk besmettelijke personen, dieren of materiaal?

Kunt u zelf beslissen hoe u uw werk uitvoert?

Bepaakt u zelf de volgorde van uw werkzaamheden?

Kunt u zelf uw werkt tempo regelen?

Moet u in uw werk zelf oplossingen bedenken om bepaalde dingen te doen?

Kunt u verlof opnemen wanneer u dat wilt?

Moet u in een hoog tempo werken?

Moet u onder hoge tijdsdruk werken?

Moet u erg snel werken?

Moet u heel veel werk doen?

Moet u extra hard werken?

Is uw werk heftisch?

Brengt uw werk u in emotioneel moeilijke situaties?

Is uw werk emotioneel veeleisend?

Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk?

Vereist uw werk intensief nadenken?

Vergt uw werk dat u er uw gedachten bij houdt?

Vergt uw werk veel aandacht van u?

Is uw werk gevarieerd?

Vereist uw baan dat u nieuwe dingen leert?

Vereist uw baan creativiteit?

7 Computergebruik

Hoeveel uur per dag werkt u gemiddeld aan een beeldscherm voor uw werk? (inclusief laptop, notebook en thuiswerk)

uur per dag

Bent u telewerker? (dat wil zeggen: doet u, met behulp van een computer, thuis of elders werk dat u ook op uw bedrijf of bij uw opdrachtgever uitvoert)

Ja
 Nee

8 Arbeidsongevallen

a) Bent u in de afgelopen 12 maanden tijdens het werk betrokken geweest bij een ongeval of voorval, waardoor u lichamelijke letsel of geestelijke schade heeft opgelopen?

Ja, één keer
 Ja, meerdere keren, namelijk: keer
 Nee *Ga naar 9*

Onderstaande vragen hebben betrekking op uw meest recente arbeidsongeval/voorval in de afgelopen 12 maanden.

b) Welk soort letsel heeft u hierbij opgelopen?

Lichamelijke letsel
 Geestelijke schade
 Beide

c) Heeft u verzuimd als gevolg van dit ongeval/voorval?

Ja, en ik ben nog steeds niet aan het werk
 Ja, maar ik ben inmiddels weer aan het werk
 Nee *Ga naar 9e*

d) Hoe lang heeft u verzuimd als gevolg van dit ongeval/voorval? (el alle dagen van begin tot eind van het verzuim; ook tussenliggende vrije dagen en weekenddagen)

0 dagen (minder dan 1 volledige dag)
 1, 2 of 3 dagen
 4, 5 of 6 dagen
 1 tot 2 weken
 2 weken tot 1 maand
 1 maand tot 6 maanden
 Langer dan 6 maanden

e) Waar of door wie bent u voor dit ongeval/voorval behandeld? (meerdere antwoorden mogelijk)

Niet behandeld
 Bedrijfshulpverlener, EHBO'er op het werk
 Bedrijfsarts
 Huisarts/huisartsenpost
 Op de (spoed)isende) eerstehulpafdeling van een ziekenhuis
 In een ziekenhuis opgenomen
 Specialist, verbonden aan een ziekenhuis (afpraak op de polikliniek)
 Anders

f) Hoe ontstond het letsel? (kruis één of de belangrijkste oorzaak aan)

Ergens aan gesneden, gestoten
 Door een voorwerp geraakt
 Een bekneling
 Val van hoogte (trap, ladder, steiger, e.d.)
 Uitglijden, struikelen of andere val
 Door iemand bedreigd, gebeten, geschopt
 Contact met stroom, hitte, ion, gevaarlijke stoffen, lawaai
 Verkeersongeval op de openbare weg, tijdens werktijd
 Verkeersongeval op de openbare weg, tijdens woon-werkverkeer
 Anders

9 Arbo-maatregelen

Vindt u het nodig dat uw bedrijf of instelling (aanvallende) maatregelen neemt ten aanzien van de volgende zaken:

• Werkdruk, werkstress	☐	Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	☐	Wel nodig, genomen maatregelen zijn onvoldoende	☐	Wel nodig, er zijn nog geen maatregelen	☐
• Emotioneel zwaar werk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• RSI	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Lichamelijk zwaar werk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Geluid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Roken door collega's of klanten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Intimidatie, agressie of geweld door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Intimidatie, agressie of geweld door leidinggevende(n) of collega's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Gevaarlijke stoffen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Veiligheid, bedrijfsongevallen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10 Bedrijfsveiligheid

Wilt u s.v.p. aangeven of u het eens of oneens bent met onderstaande stellingen:

• Op mijn werk wordt er goed geluisterd naar suggesties van medewerkers om de veiligheid te verbeteren	☐	Helemaal mee eens	☐	Grotendeels mee eens	☐	Niet mee eens, niet mee oneens	☐	Niet mee eens, niet	☐	Helemaal niet mee eens
• Op mijn werk krijgen de medewerkers veel informatie over veilig werken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Op mijn werk worden veiligheidsproblemen snel aangepakt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Op mijn werk wordt veilig werken gestimuleerd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Op mijn werk houdt men zich aan de regels over veilig werken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11 Uw gezondheid

Wat vindt u, over het algemeen genomen, van uw gezondheid?

Uitstekend
 Zeer goed
 Goed
 Matig
 Slecht

Heeft u de afgelopen 12 maanden last (pijn, ongemak) gehad van uw:

• Nek	☐	Nee, nooit	☐	Een enkele keer, maar van korte duur	☐	Een enkele keer, langdurig	☐	Meerdere keren, maar steeds van korte duur	☐	Meerdere keren, langdurig
• Schouders	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Armen/ellebogen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Polsen/handen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Rug	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Heupen/benen/knieën/voeten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13 Ziekteverzuim

Onder verzuim wordt verstaan: minder uren of dagen werken dan normaal vanwege ziekte, ongeval of een andere gezondheidsreden. Normaal zwangerschapsverlof wordt niet als ziekteverzuim opgevat.

Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens verzuimd?

Ja
 Nee *Ga naar 14*

Hoe vaak heeft u gedurende de afgelopen 12 maanden verzuimd?

keer

Hoeveel werkdagen heeft u, alles bij elkaar, de afgelopen 12 maanden naar schatting verzuimd? (Tel alleen de dagen waarop u normaal gesproken zou werken. Ook gedeeltelijk ziekteverzuim en therapeutisch werken telt als verzuim)

dagen

Heeft u de afgelopen 12 maanden in verband met uw ziekte-verzuim contact gehad met een medewerker van de arbo dienst of een andere organisatie voor verzuimbegeleiding? (bijvoorbeeld een bedrijfsarts/arbo-arts of een verpleegkundige)

Ja
 Nee

14 De laatste keer dat u heeft verzuimd (eventueel langer dan een jaar geleden)

a) Met wat voor soort klachten heeft u de laatste keer verzuimd? (kruis alleen de belangrijkste klacht aan)

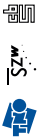
- Rugklachten
- Klachten nek, schouders, armen, polsen, handen
- Klachten heup, benen, knieën, voeten
- Klachten hart- en vaatstelsel
- Psychische klachten, overspannenheid, burn-out
- Vermoeidheid of concentratieproblemen
- Conflict op het werk
- Klachten luitwegen
- Klachten buik, maag of darmen
- Huidklachten
- Klachten oren of ogen
- Griep of verkoudheid
- Hoofdpijn
- Klachten in verband met zwangerschap
- Overige klachten
- N.v.t., nog nooit verzuimd *Ga naar 15*

b) Hoeveel werkdagen heeft u deze laatste keer verzuimd? (Tel alleen de dagen waarop u normaal gesproken zou werken. Ook gedeeltelijk ziekteverzuim en therapeutisch werken telt als verzuim)

dagen

c) Heeft u de indruk dat deze klachten het gevolg waren van het werk dat u deed?

- Ja, hoofzakelijk gevolg van mijn werk
- Ja, voor een deel gevolg van mijn werk
- Nee, geen gevolg van mijn werk *Ga naar 14e*
- Weet niet *Ga naar 14e*

Wilt u aangeven hoe vaak iedere uitspraak op u van toepassing is?

- Ik voel me emotioneel uitgeput door mijn werk
- Aan het einde van een werkdag voel ik me leeg
- Ik voel me moe als ik 's morgens opsta en geconfronteerd word met mijn werk
- Het vergt heel veel van mij om de hele dag met mensen te werken
- Ik voel me compleet uitgeput door mijn werk

Wat is uw lengte?

cm

Wat is uw gewicht?

kg

Heeft u de mogelijkheid om een bedrijfsarts te raadplegen?

Ja
 Nee
 Weet ik niet

12 Uw leefstijl

Hoeveel dagen per week beweegt u gewoonlijk ten minste 30 minuten per dag? (Tel alleen lichamelijke activiteiten mee die ten minste even zwaar zijn als stevig doorwandelen of fietsen. Activiteiten die korter duren dan 5 minuten tellen niet mee)

Aantal dagen per week	0	1	2	3	4	5	6	7
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tijdens uw vrije tijd en uw werk samen Alleen tijdens uw werk

Gebruikt u een ontbijt op dagen waarop u werkt? (vergelijkbaar met minimaal 1 snee brood en een glas drinken)

Nooit Soms Vaak Altijd

Hoeveel alcoholische consumpties drinkt u gewoonlijk per week? (tel glazen bier, wijn en sterke drank bij elkaar op)

glazen per week

Hoeveel rookt u gewoonlijk per week? (tel sigaren, sigaretten, shag en andere rookwaren bij elkaar op)

sigaretten (of andere rookwaar) per week

16 Functioneren en inzetbaarheid

Hoe denkt u dat uw leidinggevende uw algehele werkprestatie over de afgelopen 4 weken beoordeelt? (in vergelijking met de prestatie van de meeste andere werknemers met dezelfde soort functie)

- Veel beter dan de prestatie van anderen
- Iets beter dan de prestatie van anderen
- Niet beter/niet slechter dan de prestatie van anderen
- Iets slechter dan de prestatie van anderen
- Veel slechter dan de prestatie van anderen
- Niet van toepassing (bijvoorbeeld vanwege vakantie)

Als u uzelf vergelijkt met uw collega's, bent u dan breder inzetbaar in uw bedrijf dan uw collega's?

- Ja, breder inzetbaar
- Nee, vergelijkbaar met anderen
- Nee, minder breed inzetbaar

17 Arbeidsvoorwaarden

Hoe belangrijk vindt u de volgende aspecten van een baan?

- Interessant werk
- Mogelijkheid om te leren
- Prettige sfeer op het werk
- Goede leidinggevers
- Goed salaris
- Goede werkzekerheid
- Mogelijkheid om in deeltijd te werken
- Mogelijkheid om zelf uw werktijden te bepalen
- Reistijd/afstand naar het werk
- Gezond werk (kleine kans op ziek worden door het werk)

	Niet belangrijk	Belangrijk	Heel belangrijk
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Hoe tevreden bent u over deze aspecten in uw huidige baan?

- Interessant werk
- Mogelijkheid om te leren
- Prettige sfeer op het werk
- Goede leidinggevers
- Goed salaris
- Goede werkzekerheid
- Mogelijkheid om in deeltijd te werken
- Mogelijkheid om zelf uw werktijden te bepalen
- Mogelijkheid om thuis te werken
- Reistijd/afstand naar het werk
- Gezond werk (kleine kans op ziek worden door het werk)

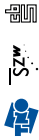
	Niet tevreden	Tevreden	Heel tevreden
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Heeft uw bedrijf een OR (ondernemingsraad), MR (medezeggenschapsraad), of andere personeelsvertegenwoordiging?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Heeft uw bedrijf een CAO (collectieve arbeidsovereenkomst)?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

d) Zo ja, wat was naar uw mening de belangrijkste reden in het werk die (geheel of voor een deel) leidde tot het ontstaan van deze klachten? (Kruis aalkien de belangrijkste redten aan)

- Werkdruk, werkstress
- Emotioneel te zwaar
- Lichamelijk te zwaar
- Langdurig dezelfde handelingen verrichten, langdurig achter computer werken
- Te moeilijk werk
- Problemen met leiding, werkgever
- Problemen met collega's of ondergeschikten
- Problemen met klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)
- Gevaarlijk werk/bedrijfsongeval
- Gevaarlijke stoffen
- Anders

e) Heeft er, de laatste keer dat u verzuimde, verzuimcontrole plaatsgevonden door uw werkgever, arbo dienst of andere organisatie? (bijvoorbeeld: huisbezoek, oproep, telefonisch contact of schriftelijk contact, zoals een formulier 'eigen verklaring')

- Ja
- Nee

15 Chronische ziekte of aandoening

a) Heeft u één of meer van de volgende langdurige ziekten, aandoeningen of handicaps, en zo ja kunt u aangeven welke? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Nee, Ga naar 15d
- Ernstige huidziekten
- Problemen met armen of handen (ook artritis, reuma, RSJ)
- Problemen met benen of voeten (ook artritis, reuma)
- Problemen met rug en nek (ook artritis, reuma, RSJ)
- Migraine of ernstige hoofdpijn
- Hart- of vaatziekten
- Astma, bronchitis, emfyseem
- Maag- of darmstomissen
- Suikerziekte
- Psychische klachten/aandoeningen
- Gehoorproblemen
- Epilepsie
- Levensbedreigende ziekten (bijv. kanker, aids)
- Problemen met zien
- Anders

b) Wordt u door uw ziekte, aandoening of handicap belemmerd bij het uitvoeren van uw werk?

- Niet belemmerd
- Licht belemmerd
- Sterk belemmerd

c) Waardoor is de ziekte of aandoening veroorzaakt?

- Het werk
- Een ongeval op het werk
- Een verkeersongeval
- Een ongeval thuis, in de vrije tijd of tijdens het sporten
- Aangeboren
- Anders

d) Zijn er - in verband met uw gezondheid - aanpassingen verricht ten aanzien van de volgende zaken:

	Geen aanpassingen, niet nodig	Geen aanpassingen, wel nodig	Aanpassingen die niet voldoende werken	Aanpassingen die wel voldoende werken
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

18 Opleiding en ontwikkeling

Heeft u in uw bedrijf de laatste 2 jaar aan een interne opleiding of cursus meegedaan?
 Heeft uw bedrijf de laatste 2 jaar een externe opleiding of cursus voor u betaald?
 Bent u in uw bedrijf de laatste 2 jaar van functie veranderd?
 Is uw functie de laatste 2 jaar uitgebreid?
 Heeft u in uw bedrijf de laatste 2 jaar promotie gemaakt?

Ja	Nee
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

19 Werk en thuis

Mist of verwaarloost u familie- of gezinsactiviteiten door uw werk?
 Mist of verwaarloost u uw werkzaamheden door familie- en gezinsverantwoordelijkheden?

Nee, nooit	Ja, een enkele keer	Ja, vaak	Ja, zeer vaak
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

20 Uw verdere loopbaan

Loopt u het risico om uw baan te verliezen?
 Maakt u zich zorgen over het behoud van uw baan?
 Heeft u er in het afgelopen jaar over nagedacht om ander werk te zoeken dan het werk bij uw huidige werkgever?
 Heeft u in het afgelopen jaar ook daadwerkelijk iets ondernomen om ander werk te vinden?
 Zou u, als het aan u lag, over 5 jaar nog bij dit bedrijf werken?

Ja	Nee
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

Wilt u tot uw 65^e levensjaar werkzaam blijven?
 Denkt u in staat te zijn uw huidige werk tot uw 65^e levensjaar voort te zetten?
 Zou lichter werk (lichamelijk en/of geestelijk) ertoe kunnen bijdragen dat u uw werk langer voortzet?
 Wilt u na uw 65^e levensjaar werkzaam blijven?

Ja	Nee	Weet niet
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

21 Tevredenheid

In hoeverre bent u, alles bij elkaar genomen, tevreden met uw arbeidsomstandigheden?

☐	Zeer ontevreden
☐	Ontevreden
☐	Niet ontevreden/niet tevreden
☐	Tevreden
☐	Zeer tevreden

In hoeverre bent u, alles bij elkaar genomen, tevreden met uw werk?

☐	Zeer ontevreden
☐	Ontevreden
☐	Niet ontevreden/niet tevreden
☐	Tevreden
☐	Zeer tevreden

Mogelijk willen we u in de toekomst nog eens benaderen voor vergelijkbaar onderzoek. Vindt u dat goed?

Ja	Nee
☐	☐

Onder de deelnemers aan de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008 worden 1.000 prijzen verloten. In plaats van deelname aan de verloting kunt u er ook voor kiezen om ons een bijdrage te laten doen aan een goed doel.

Wilt u meedoen aan de verloting? (Kruis alstublieft één hokje aan)

Ja, ik wil kans maken op 1 van de 500 Staatsloten van € 25,-
 Ja, ik wil kans maken op 1 van de 500 Irischeques van € 25,-
 Nee, maak € 2,50 over naar Amnesty International
 Nee, maak € 2,50 over naar KWF Kankerbestrijding
 Nee, maak € 2,50 over naar War Child
 Nee, maak € 2,50 over naar het Wereld Natuur Fonds

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Uw inlegcode voor het invullen via internet:

	GESLACHT		LEEFTIJD				SB03 (12 Klassen, bron: CBS)											
	Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnzorg	Cultuur en overige dienstverlening
20 Vonden in de afgelopen 12 maanden één of meer van de volgende veranderingen plaats in uw bedrijf (vestiging locatie)? (meerdere antwoorden mogelijk) [N=21.415] [%]																		
· a Een grote reorganisatie	15,9	16,2	15,4	9,0▼	16,8	17,1	6,3▼	16,3	6,7▼	8,2▼	4,9▼	18,6	26,3▲	11,6	34,1▲	11,1	22,5▲	14,9
· b Overname door een andere organisatie	5,7	6,3	4,9	3,7	5,9	6,0	1,7	8,5	3,7	5,4	7,1	7,6	17,2▲	7,2	0,8▼	1,8	3,6	3,0
· c Overname van een andere organisatie	4,6	5,3	3,8	2,6	5,1	3,8	5,4	4,9	5,5	4,4	2,6	6,9	10,1▲	6,4	0,8	1,0	4,0	2,9
· d Inkoop met gedwongen ontslagen	8,8	8,3	9,4	4,2	9,4	10,1	3,1▼	10,7	2,8▼	5,7	3,9	12,2	10,1	6,0	14,1▲	8,5	13,1	6,1
· e Inkoop met gedwongen ontslagen	5,1	5,1	5,0	3,6	5,3	5,3	0,4▼	7,9	2,5	4,8	2,5	5,6	9,2▲	4,0	3,1	4,2	5,8	4,9
· f Fusie met een ander bedrijf	7,8	5,9	10,0	5,2	8,2	8,2	1,4▼	5,7	4,1	2,6▼	1,4▼	4,3	15,5▲	6,4	4,0	6,1	20,8▲	3,9
· g Uitbesteding van ondersteunende diensten	7,7	9,0	6,2	3,5	8,3	8,1	4,9	10,9	6,2	4,4	1,7▼	9,1	14,6▲	7,3	11,0	4,5	8,4	5,4
· h Verplaatsing van bedrijfsactiviteiten naar het buitenland	2,7	3,8	1,4	1,1	3,1	2,3	1,3	8,0▲	0,9	2,4	0,2	4,1	4,6	4,3	0,9	0,2	0,1	0,6
· i Automatisering van bedrijfsactiviteiten	8,8	10,2	7,1	5,1	9,4	8,7	10,2	13,6	4,9	7,3	1,5▼	10,0	14,4▲	7,5	11,8	4,9	8,8	7,0
· j Geen van bovenstaande veranderingen	57,5	57,1	58,1	71,9▲	55,6	55,1	73,8▲	50,5	73,2▲	69,2▲	78,4▲	54,0	35,5▼	60,5	46,7▼	68,2▲	44,8▼	67,1▲

3 UW BEROEP

	3 Beroep of functie (in gedicht) [N=21.808] [%]
1 Ambachtelijk, industrieel	16,0
2 Transport	5,2
3 Administratief	13,0
4 Commercieel	12,1
5 Dienstenverlener	10,1
6 Gezondheidszorg, hulpverlening	14,6
7 Leerkracht, docent	5,4
8 (Vak-)specialist	9,2
9 Agrarisch	1,6
10 Leidingsvend	4,9
11 Overige beroepen	7,8

5 UW WERKOMSTANDIGHEDEN

	5a Moet u gevaarlijk werk doen? [N=21.869] [%]	5b Wat is het belangrijkste gevaar dat u loopt tijdens uw werk? (meerdere antwoorden mogelijk) [N=5.684] [%]
1 Ja, regelmatig	5,0	7,3▲
2 Ja, soms	21,0	26,1▲
3 Nee	74,0	66,6▼
· a Vallen van hoogte	30,2	39,5▲
· b Stuklopen, uitglijden	41,4	47,4▲
· c Bekend raken	16,7	22,1▲
· d Snijden, steken	29,7	31,9
· e Botsen, aanrijdingen	18,0	23,1▲
· f Ongeluk met gevaarlijke stoffen	19,7	21,9
· g Confrontatie met geweld	30,8	22,0▼
· h Verbranden	14,1	16,5▲
· i Verstikking	4,3	6,0▲
· j Ander gevaar tijdens werk	15,3	13,7

5c Doet u werk waarbij u veel kracht moet zetten? [N=21.292] [%]

	5c Doet u werk waarbij u veel kracht moet zetten? [N=21.292] [%]	5d.a Maakt u gebruik van een gereedschap, apparaat of voertuig dat trillingen of schudden veroorzaakt? [N=20.629] [%]	5d.b Doet u werk in een ongemakkelijke werkhouding? [N=20.380] [%]	5d.c Doet u werk waarbij u herhalende bewegingen moet maken? [N=20.515] [%]
1 Ja, regelmatig	20,5	22,4	18,2	33,2▲
2 Ja, soms	22,6	23,5	21,5	32,6▲
3 Nee	57,0	54,1	60,3	34,2▼
1 Ja, regelmatig	9,7	15,2▲	3,2▼	13,5
2 Ja, soms	8,8	13,3▲	3,4▼	12,1
3 Nee	81,5	71,5▼	93,4▲	74,5▼
1 Ja, regelmatig	11,0	12,6	9,2	13,3
2 Ja, soms	26,2	25,9	26,6	36,3▲
3 Nee	62,8	61,6	64,2	50,4▼
1 Ja, regelmatig	34,5	34,1	35,0	42,5
2 Ja, soms	22,0	23,5	20,3	30,3▲
3 Nee	43,4	42,4	44,7	27,2▼
1 Ja, regelmatig	7,2	10,9▲	3,0▼	7,2
2 Ja, soms	18,8	23,9▲	12,7▼	23,7
3 Nee	74,0	65,2▼	84,3▲	69,1

	GESLACHT		LEEFTIJD				SB03 (12 Klassen, bron: CBS)											
	Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnzorg	Cultuur en overige dienstverlening
20 Vonden in de afgelopen 12 maanden één of meer van de volgende veranderingen plaats in uw bedrijf (vestiging locatie)? (meerdere antwoorden mogelijk) [N=21.415] [%]																		
· a Een grote reorganisatie	15,9	16,2	15,4	9,0▼	16,8	17,1	6,3▼	16,3	6,7▼	8,2▼	4,9▼	18,6	26,3▲	11,6	34,1▲	11,1	22,5▲	14,9
· b Overname door een andere organisatie	5,7	6,3	4,9	3,7	5,9	6,0	1,7	8,5	3,7	5,4	7,1	7,6	17,2▲	7,2	0,8▼	1,8	3,6	3,0
· c Overname van een andere organisatie	4,6	5,3	3,8	2,6	5,1	3,8	5,4	4,9	5,5	4,4	2,6	6,9	10,1▲	6,4	0,8	1,0	4,0	2,9
· d Inkoop met gedwongen ontslagen	8,8	8,3	9,4	4,2	9,4	10,1	3,1▼	10,7	2,8▼	5,7	3,9	12,2	10,1	6,0	14,1▲	8,5	13,1	6,1
· e Inkoop met gedwongen ontslagen	5,1	5,1	5,0	3,6	5,3	5,3	0,4▼	7,9	2,5	4,8	2,5	5,6	9,2▲	4,0	3,1	4,2	5,8	4,9
· f Fusie met een ander bedrijf	7,8	5,9	10,0	5,2	8,2	8,2	1,4▼	5,7	4,1	2,6▼	1,4▼	4,3	15,5▲	6,4	4,0	6,1	20,8▲	3,9
· g Uitbesteding van ondersteunende diensten	7,7	9,0	6,2	3,5	8,3	8,1	4,9	10,9	6,2	4,4	1,7▼	9,1	14,6▲	7,3	11,0	4,5	8,4	5,4
· h Verplaatsing van bedrijfsactiviteiten naar het buitenland	2,7	3,8	1,4	1,1	3,1	2,3	1,3	8,0▲	0,9	2,4	0,2	4,1	4,6	4,3	0,9	0,2	0,1	0,6
· i Automatisering van bedrijfsactiviteiten	8,8	10,2	7,1	5,1	9,4	8,7	10,2	13,6	4,9	7,3	1,5▼	10,0	14,4▲	7,5	11,8	4,9	8,8	7,0
· j Geen van bovenstaande veranderingen	57,5	57,1	58,1	71,9▲	55,6	55,1	73,8▲	50,5	73,2▲	69,2▲	78,4▲	54,0	35,5▼	60,5	46,7▼	68,2▲	44,8▼	67,1▲

	GESLACHT		LEEFTIJD			SBIB3 (12 Klassen, bron: CBS)												
	Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en Visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening
20a.e Zou u, als het aan u lag, over 5 jaar nog bij dit bedrijf werken? [N=21.559] [%] ja	65,4	66,3	64,4	49,9▲	69,2▲	59,3	64,5	69,5	71,9	61,8	44,9▼	67,5	71,0	62,0	67,6	65,0	66,9	67,0
20b.a Wilt u tot uw 65e levensjaar werkzaam blijven? [N=21.926] [%]	36,3	36,9	35,6	38,5	36,0	36,3	42,5	31,8	25,2▼	36,4	40,3	38,0	33,3	39,9	36,1	39,2	36,9	39,9
2 Nee	34,7	39,4▲	29,2▼	25,0▼	34,6	43,9▲	27,7	39,9	49,2▲	32,2	26,1	36,9	41,8	31,2	40,8	30,8	30,1	33,4
3 Weet niet	29,0	23,6▼	35,2▲	36,5	29,5	19,9▼	29,8	28,3	25,6	31,3	33,6	25,1	24,9	28,9	23,1	30,0	32,9	26,6
20b.b Denkt u in staat te zijn uw huidige werk tot uw 65e levensjaar voort te zetten? [N=21.822] [%]	44,4	48,4	39,7	28,9▼	45,5	52,4	41,1	46,9	37,0	43,6	25,4▼	45,6	58,2▲	51,7	53,5	45,7	34,4▼	41,9
1 Ja	33,3	32,2	34,5	50,8▲	31,6	26,7	34,6	30,0	41,4	34,4	52,2▲	34,9	24,6	28,5	28,8	27,8	37,9	36,6
2 Nee	22,4	19,4	25,8	20,3	23,0	20,9	24,4	23,1	21,6	22,0	22,4	19,5	17,2	19,8	17,8	26,4	27,7	21,6
3 Weet niet	40,2	40,8	39,4	42,0	40,9	34,5	43,9	36,6	50,1▲	38,2	51,0▲	39,4	26,4▼	32,7	33,3	44,1	50,1▲	39,0
20b.c Zou lichter werk (lichamelijk en/of geestelijk) erop kunnen bijdragen dat u uw werk langer voortzet? [N=21.842] [%]	40,5	41,5	39,3	36,1	39,3	50,7▲	34,2	42,5	34,8	40,9	28,9▼	42,2	53,7▲	47,4	48,3	36,5	30,4▼	42,1
1 Ja	19,3	17,7	21,3	21,9	19,8	14,8	21,9	19,0	15,1	20,9	20,2	18,4	19,9	19,9	15,4	19,4	19,5	18,9
2 Nee	11,7	14,3	8,6	12,0	11,1	14,5	16,8	9,7	8,9	11,3	16,1	12,7	12,3	14,7	10,7	13,3	9,0	13,1
3 Weet niet	56,8	57,0	56,5	43,4▼	57,9	63,0	44,1▼	61,1	65,5	55,4	43,4▼	58,4	59,5	52,3	63,2	53,6	57,3	54,2
21 TEVREDENHEID	31,6	28,7	34,9	44,6▲	31,1	22,5▼	38,1	29,2	25,5	33,2	40,5	28,9	28,2	33,0	26,1	33,1	33,6	32,7
21a In hoeverre bent u, alles bij elkaar genomen, tevreden met uw arbeidsomstandigheden? [N=21.987] [%]	3,7	3,6	3,8	5,1	3,5	3,5	5,4	3,2	3,0	3,5	7,3▲	5,1	4,0	3,6	4,4	3,0	2,9	4,3
1 Zeer ontevreden	4,5	4,7	4,3	3,0	4,7	4,7	2,0	5,0	4,2	4,5	5,8	5,1	2,9	4,3	3,2	6,2	4,5	4,9
2 Ontevreden	15,7	15,7	15,7	16,0	15,6	15,8	18,1	16,8	14,4	17,0	18,7	19,5	9,8	14,1	13,4	14,9	16,7	14,4
3 Niet ontevreden/niet tevreden	62,4	62,5	62,3	61,9	62,6	61,9	58,8	62,5	66,7	63,6	52,4▼	58,4	63,2	61,0	64,5	61,0	64,7	61,0
4 Tevreden	13,7	13,6	13,8	14,0	13,6	14,1	15,7	12,4	11,7	11,5	15,8	11,8	20,2	17,0	14,5	14,9	11,2	15,5
5 Zeer tevreden	3,78	3,78	3,78	3,76	3,78	3,78	3,78	3,76	3,80	3,75	3,64	3,67	3,93	3,83	3,81	3,79	3,77	3,79
- Gemiddelde	3,3	3,1	3,6	4,4	3,3	2,7	3,6	3,1	2,9	3,6	5,4	3,9	3,1	3,5	3,5	2,3	3,0	3,3
21b In hoeverre bent u, alles bij elkaar genomen, tevreden met uw werk? [N=21.920] [%]	4,0	4,1	3,9	3,4	4,2	3,4	3,3	4,7	2,6	4,4	4,6	4,4	3,4	4,3	3,9	3,5	3,5	3,8
1 Zeer ontevreden	14,3	14,8	13,7	15,4	14,3	13,1	15,2	15,5	13,1	16,3	17,7	16,4	11,4	13,8	12,6	12,0	13,0	13,3
2 Ontevreden	61,6	61,9	61,4	58,3	61,9	63,0	56,4	62,8	67,7	60,6	52,8	58,2	61,4	61,1	63,1	60,2	64,1	59,1
3 Niet ontevreden/niet tevreden	16,8	16,2	17,5	18,4	16,3	17,9	21,5	14,0	13,7	15,0	19,6	15,1	20,7	17,3	16,9	22,1	16,5	20,4
4 Tevreden	3,85	3,84	3,85	3,83	3,84	3,90	3,88	3,80	3,87	3,79	3,77	3,76	3,93	3,84	3,86	3,96	3,88	3,89
5 Zeer tevreden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Gemiddelde																		

TNO Kwaliteit van Leven

TNO Kwaliteit van Leven is een dienstverlenende organisatie voor het bedrijfsleven, de zorg en de overheid. Via vernieuwend, toegepast onderzoek werkt TNO aan het waarborgen en verbeteren van de gezondheid en het optimaal functioneren van mensen. Samen met haar klanten vertaalt TNO deze nieuwe kennis in praktische toepassingen.

TNO Kwaliteit van Leven onderscheidt haar activiteiten op vijf terreinen: Arbeid, Chemie, Preventie en Zorg, Pharma en Voeding. Arbeid houdt zich bezig met de innovatie van arbeid, organisatie en technologie, bevordering van de arbeidsparticipatie en versterking van het arbeidsbeleid. Met steeds als uitgangspunt de optimale inzet van mensen.

Arbeid

Polarisavenue 151
Postbus 718
2130 AS Hoofddorp

info-arbeid@tno.nl
www.tno.nl/arbeid

T 023 554 93 93
F 023 554 93 94

tno.nl

